

Elof Westergaards prædiken ved fredsgudstjeneste for Ukraine

Taler

Elof Westergaard
Biskop over Ribe Stift

Dato

24. februar 2024

Sted

Ribe Domkirke

Omstændigheder

Fredsgudstjenesten blev holdt i anledning af toårsdagen for krigen i Ukraine.

Prædikentekst

Salmernes Bog kapitel 141 vers 1-4.8
Esajas' Bog kapitel 9, vers 1-6

*Det folk, der vandrer i mørket
skal se et stort lys*

Profeten Esajas' ord, om lysets komme til det folk, der vandrer i mørket, - ord, som vi før hørte læst på ukrainsk af præst for den selvstændige ortodokse kirke i Ukraine Sergey Berezchnoy - hører egentlig til de bibelske læsninger, som vi hører i julen, juleaften i landets kirker.

De ord forkynder det håb, det lys, som Jesu fødsel tænder i mørket: lys i kraft af budskabet i Jesu ord, Jesu liv, død og opstandelse: håb om vores synders forladelse, og håb om forsoningens mulighed og fredens kraft.

Profeten Esajas' tekst er ligesom den gammeltestamentlige salme, jeg lige har læst op, langt mere end to tusinde år gamle, men de har stadigvæk noget at sige ind i os menneskers virkelighed i dag.

Der er en eksistentiel nerve i de gamle ord fra profeterne og salmernes bog, og disse ord taler stadig vedkommende ind i håbet om et fredsfyldt menneskeligt fællesskab.

□

Den historiske kontekst var ganske vist en anden dengang for ca. 2500 år siden, andre imperier og andre magthavere, men det, at et folk – at mennesker må vandre i mørket – er stadigvæk virkelighed og er dagligdag for mange ud over hele jorden.

Mange mennesker og folk befinder sig stadigvæk midt i krigens gru og må leve i dødens mørke skygge, og mange sendes på flugt og må søge ly, hvor ly findes.

I dag er vi således samlet for at markere to året for krigen i Ukraine. Vi er samlet i forbøn for det ukrainske folk og for alle andre ud over den jord, som er sat i krigens mørke og i dødens skygge. Vi beder om Guds nærvær og fred, om at han må inspirere os til at virke for det, som skaber liv og lys, glæde og fred.

□

De sidste to års krig i Ukraine har medført ufattelige lidelser og ødelæggelser og store tab af menneskeliv:

De mange bombede og sønderskudte byer; mennesker, der nu lever uden vand og varme, og konstant må søge dækning for raketter og bomberegner.

Desuden den vedvarende frygt for russernes indtog og fremgang.

Massakren i Bucha/Butja, forstaden til Kiev, som fandt sted i krigens begyndelse – med drab på så mange civile, og med de mange lig, som medierne viste os, ligge spredt i byens gader – den handling rystede os allerede dengang i krigens første måneder.

Og krigen i Ukraine er så fortsat, står på, mens vi nu er samlet i forbøn og bøn om fred.

Og står Ukraine os nær, så vil vi i dag også sætte ord på, at mørket er stort mange steder ud over den hele jord:

Nedskydningen af en bedstemor, som træder frem af Gazas ruiner med et hvidt

tørklæde i den ene hånd og et barnebarn i den anden, går til hjertet, ligesom terrorangrebet i Israel med de bestialske mord på kibbutzboere og unge festivaldeltagere ikke er til at glemme.

Krigen i Sudan samt krige og ufred mange, mange andre steder i verden.

Det går alt sammen til hjertet, at mørkets kræfter, den menneskelige ondskab, har sådan fat og greb i os og i den verden, hvori vi sammen lever.

Profeten Esajas talte om et tyngende åg, en stang over menneskers skuldre og hans tale om totalitære magthaveres kæp og slag er stadigvæk virkelighed den dag i dag.

□

Krig og terror, herskere og regimer, der ser stort på menneskeliv og ødelægger liv og fællesskab, fylder også i dag.

Der er således intet nyt under solen, kan du sige, når du hører de bibelske læsninger, vi nu har hørt.

Dog er det ikke kun genkendelsen af menneskets udsathed og den menneskelige ondskab, vi møder i de gamle ord hos en gammeltestamentlig profet.

Profeten Esajas forkynder også ord, som vil gøre en forskel – ord, som vil give os mod og nye kræfter. Han profeterer Jesu fødsel, taler om fredsfyrstens magt. Han forkynder en fred, som overgår al menneskelig ufred; en kraft, en kærlighed, som selv ikke døden kan få bugt med.

Hertil lægger den gammeltestamentlige salme, som jeg lige har læst op, (den lægger) os også ord i munden til trøst og inspiration for den måde, vi skal være på og behandle hinanden.

Den gammeltestamentlige salmedigter lægger nemlig en bøn i vores mund, en bøn til Gud, om, at Gud ikke må lægge vores liv øde. Salmisten beder: ”Mod dig, Gud Herre, retter jeg mit blik, hos dig søger jeg tilflugt, læg ikke mit liv øde!”

Den gammeltestamentlige salme passer til den tid, vi er i i kirkeåret nu. Vi er i fastetiden, og fastetid handler om andet og mere end hvad, vi spiser og afstår fra at spise. Fastetid er tid til refleksion og eftertanke. Fastetid er tid til at rette sig mod andet end sig selv og sit eget.

Den gammeltestamentlige salme rummer en bøn til Gud om hjælp i nøden. Må du komme til mig, Gud, midt i verdens larm, krig og strid.

Men udover at bede om Guds indgriben, ligger der også i denne bøn en vilje til eller måske rettere en forhåbning i salmen om, at vi må forandres.

Salmedigteren formulerede det med et stærkt og nærværende billede. Han siger: ”Herre, sæt vagt ved min mund, vogt mine læbers dør”. Et markant billede, som vi skal tage til os.

Der er brug for midler til, at vi kan forsvare os og værne om det, som vi har kært. Så virkelighedsfjern er jeg ikke, at jeg ikke er bevidst herom. Men der er samtidig brug for ord, brug for hjælp til, som salmisten fortsætter, at de ord, vi bruger, og måden vi bruger dem på, ikke fylde vores hjerter med ondskab og ansporer os til at gøre andre ondt. Som salmisten formulerer det: ”Vend ikke mit hjerte til det onde,/ så jeg handler skændigt og ugudeligt sammen med mennesker, der handler ondt.”

Hvad den gammeltestamentlige salme således lærer mig er: Sæt aldrig for entydigt kontrasten op mellem ord og handling, men forstå, at de begge er vigtige, ja helt centrale for det liv, vi lever. Det er ikke lige meget, hvad du siger – ord og handling er forbundne.

I denne tid, hvor vi på den hårde måde lærer, at vi må bruge mere på forsvar, og må støtte andre for at værne om det samfund, vi holder af, hvor ytringsfrihed og demokrati står højt, her gælder det så også, at der om noget er brug for, at vi midt i vores handlinger og håndtering af kriser, bruger ordene med omhu, og at vi aldrig glemmer et større perspektiv på tilværelsen og vores fælles liv end det, vi selv kan skabe.

Det hjælper bønnen os til. Minder os om betydningen af at sætte vagt ved ens

egen mund, så vi ikke henfalder til unødigt polarisering og lader os spinne os ind i populismens entydige retorik og skelnen mellem dem og os.

Bønnen lærer os, at vi ikke kan magte alting selv, og den lærer os samtidigt, at der er noget, der er vigtigere end os selv. Ja, at vi skal vende sig væk fra sig selv og i stedet have øje for vores næste.

Tid til bøn er således også tid til at værne om sin næste og ikke mindst tid til at holde fællesskabet åbent.

□

Det vigtige i at fastholde en pluralitet af sandheder

Tror du vi får krig på dansk grund, spurgte en af mine nærmeste for nogle dage siden. Jeg svarede ganske tåget og uklart.

Når man følger både nationale og internationale medier kan man ganske rigtigt få en fornemmelse af, at vi nærmest sådan uundgåeligt ligesom bevæger os den vej.

Et er en besindelse på, at verden ikke er paradiset – det er den ikke - men jeg tror også det er vigtigt, at vi nu husker på, at det ikke er forudbestemt, hvad der skal ske.

Det lærer bønnen os også”. Vi skal holde fast i håbet og ikke bare lade os flyde med strømmen.

Vaclav Havel, den tidligere og nu afdøde præsident i Tjekkiet skrev om, hvordan historien vokser frem og næres af: ”situation, relation og konflikt”. Men tilføjede han: Det er vigtigt at huske: det er ikke forudbestemt, hvad der skal ske: Han formulerede det på denne måde

”Også en historie har naturligvis sin ’logik, men det er en logik af dialog, sammenstød og gensidig påvirkning mellem forskellige sandheder, holdninger, tanker, traditioner, lidenskaber, menneskelige væsener, højere magter, sociale bevægelser og lignende, altså af flere uafhængige eller selvstændige kræfter, der

ikke på forhånd gensidigt determinerer hinanden. Den grundlæggende forudsætning for en historie er altså en pluralitet af sandheder” (144)

Vi må med andre ord ikke lade stå til og bare lade os styre af dystopier og kriserne. Vi skal ikke bare lade os drive med strømmen som om alt, hvad sker, er uundgåeligt.

Vi mennesker kan gøre en forskel. Vi er ikke magtesløse. De magtesløse har også mulighed for at handle og gøre en forskel.

Den tyske demokratiforsker Jan Werner Müller har formuleret noget tilsvarende i en kommentar om alt det, vi kan frygte i nutiden, og som gør os usikre: populisme og/eller den teknologiske udvikling. Dertil skrev: vi kan som mennesker gøre en forskel. Vi kan tage stilling og tage ansvar.

□

Her er det så vigtigt at holde fast i Havelts ord om, at der skal være plads i et samfund til en pluralitet af sandheder. Det er der ikke i det totalitære system. Der er der kun plads til ”en eneste, centralt og monopolistisk subjekt for al sandhed og magt”. Det totalitære system forsimples således livet, forfladiger det idet den ensretter livsformer og livsrytmer. Den giver ikke plads til så forskellige længsler og til de mange sange.

Vi må derfor heller ikke her i dag ved denne gudstjeneste forfalde til entydig dom over nogle og forsimplinger af den art, der fremmer et tankesæt af dem og os, ven og fjende.

Vi er samlet for at bede om fred og forsoning.

Vi beder om Guds nærvær, trøst og støtte til det folk, der vandrer i mørket.

Vi beder om verdens despoter må lægge sig salmistens ord på sinde: ”Herre, sæt vagt ved min mund, vogt mine læbers dør! Vend ikke mit hjerte til det onde, så jeg handler skændigt”.

Fristelsen i vores tid er, at vi spinner os ind i stærk politik og i krisens navn forsimples virkeligheden og giver mindre plads til det mangfoldige liv, ja

mindsker den enkeltes frihed og tømmer fællesskabet for glæde og fantasi.

Af magthavere i et demokrati kræves således mere og andet end handlekraft. Her kræves først og sidst ydmyghed og sans og glæde for pluralitet. Her er brug for et stadig reflektivt, kritisk blik også på vores eget demokrati. Det er, sagt lige ud, i konflikttider demokratiet skal stå sin prøve.

□

Havel skriver i slutningen af sit essay: De magtesløses magt, som han skrev for 45 år siden: ”Jeg savner det frie blik på livet som helhed. (160). Det udsagn gør sig stadigvæk gældende.

Men det er så også det bønnen kan hjælpe os til, minde os om vores livs skrøbelighed og samtidigt nære vores håb om lysets komme. Båret af den tro og næret af det håb skal vi virke og tage ansvar, ja værne om hinanden. Amen

Kilde

Manuskript tilsendt af taler

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Krigen i Ukraine 2014/2022-, Prædiken, Prædikener fra 2000-tallet

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/elof-westergaards-praediken-ved-fredsgudstjeneste-for-ukraine>